

ASLİYE TİCARET MAHKEMELERİ HAKKINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER ÇERÇEVESİNDE TAHKİMDE GÖREVLİ MAHKEME

Prof. Dr. Sema TAŞPINAR AYVAZ*

A. GİRİŞ

1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe girerek 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nu (HUMK) kaldıran 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), tahkim konusunda çok önemli yenilikler getirmiştir. Genel olarak 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu (MTK)'na paralel hükümler taşıyan iç tahkime uygulanacak kurallar bakımından öne çıkan bazı hususlar olmuştur.

Bunlardan ilki, HMK m. 410'da tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli mahkemenin tahkim yeri bölge adliye mahkemesi olarak kabul edilmesidir. İkinci önemli değişiklik, tahkim kararlarına karşı açılacak iptal davasında tahkim yerindeki bölge adliye mahkemesinin (HMK m. 439) görevlendirilmesidir. Milletlerarası tahkimde iptal davasının ise, asliye hukuk mahkemesinde açılması kabul edilmiştir (MTK m. 15).

Belirtilen bu hükümler doktrin ve uygulama bakımından tartışmalara yol açmıştır¹. Çünkü, HUMK'ndan farklı olarak HMK, tahkimde mahkemeye başvurulacak durumların tamamını kapsayan bir görev düzenlemesi yapmış ve tek bir mahkemeyi görevli kabul etmiştir. Ne var ki, HMK'nun benimsediği bu mahkeme, henüz fiilen görev yapmaya başlamadığı için

---

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ Sema Taşpınar Ayvaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması, Ankara 2013, s. 209 vd.

uygulamada tahkimde mahkemeye başvurulması gereken durumlarda görevli mahkeme ile ilgili tartışmalar yaşanmıştır.

Sorun pozitif hukuk kuralları bakımından çözülememişken 2014 yılı Haziran ayında Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6545 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un ilk derece mahkemelerine ilişkin 5. maddesinde değişiklik yapmak suretiyle yeni bir görev ve mahkeme yapılanması yoluna gidilmiştir². Aşağıda ayrıntılarını açıklamaya çalışacağımız bu yeni hükümle hem asliye ticaret mahkemesi konusunda 2011 öncesine dönüş yapılmak suretiyle asliye ticaret mahkemeleri tekrar toplu mahkeme haline getirilmiş hem de milletlerarası ve iç tahkimle ilgili ortak görevli mahkeme olarak asliye ticaret mahkemesinin belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Böylece asliye ticaret mahkemeleri hem yapısal hem görev alanı bakımından bir değişiklik geçirmiştir.

B. 6545 SAYILI KANUNDAN ÖNCEKİ DURUM

HMK m. 407-444, tahkime ilişkin hükümlerde önemli ve yeni düzenlemeler getirmiştir³. Bunlardan birisi de HMK m. 410'da yer alan tahkimde genel görevli mahkeme olarak bölge adliye mahkemesini kabul eden hükümdür. Buna karşılık, esasında paralel hükümler içeren ve bu nedenle de tek bir kanunda düzenleme yapılması önerilen MTK'nda ise⁴, tahkimde

² RG 28.06.2014, Sa. 29044.

³ Bu konuda bkz. Ali Cem **Budak**, Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkim Hükümleri, LEGAL Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, 2012/1, s. 32-60; Mehmet Oğuz **Vuraloğlu**, HMK'nın Tahkim Hakkındaki Hükümleri, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011/2-2012/1, s. 1055-1066; İnci **Biçkin**, 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Düzenlenen İhtiyari Tahkim ile Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Yargıtay Dergisi, 2006/4, 583-616; Emel **Koç**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında Tahkim, Hukuk Gündemi, 2007/8, s. 80-83; Cihan **Yamaner**, HMK Tasarısında Tahkime İlişkin Maddeler, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın Getirdiği Yenilikler ve Bu Yeniliklerin Değerlendirilmesi, İstanbul Barosu Yayını, İstanbul 2008, s. 243-250.

⁴ Bu konuda pek çok akademisyen ve uygulamacı Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafından düzenlenen İç Tahkim Paneli'nde görüşlerini ifade etmiştir [Bkz.

görevli mahkeme, asliye hukuk mahkemesi olarak kabul edilmiştir (MTK m. 3). HUMK döneminde ise, tahkimde mahkemeye başvurulması gereken durumlarda görevli mahkemenin işin veya başvurunun niteliğine göre, asliye hukuk (ya da -uyuşmazlık ticarî dava niteliğinde ise- asliye ticaret) veya sulh hukuk mahkemesi (HUMK m. 520, m. 521, m. 532, m. 536) olduğu görülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, HMK m. 410 hükmü, uygulamada bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmemiş olması nedeniyle tartışmalara yol açmıştır. Çünkü, HMK'nun bölge adliye mahkemesine görev verdiği bu işlerde, bölge adliye mahkemeleri göreve başlayıncaya kadar geçecek dönemde hangi mahkemenin görevli olacağı konusunda Kanun'da bir açıklık yoktur.

Doktrinde bir görüş, HMK Geçici Madde 3'e atıfla bu görevin asliye hukuk mahkemelerince yerine getirileceğini ifade ederken⁵, diğer bir görüş ise, davanın niteliğine göre bu konudaki görevli mahkemenin sulh veya asliye hukuk mahkemesi olacağını belirtmekteydi⁶. Bu dönemde biz HMK Geçici Madde 3/3 hükmü doğrultusunda, HUMK'nda karşılığı olan düzenlemeler bakımından (örneğin, HMK m. 415, 416, 418, 421, 426, 427, 432, 436/3) HUMK'nda öngörülen görev kurallarının uygulanacağı; buna karşılık, HUMK'nda bulunmayan bir hüküm ilk defa HMK ile ihdas edilmişse (örneğin HMK m. 414), HMK Geçici Madde 3/3 uygulanamayacağı için⁷ HMK m. 2'deki genel görev hükümden hareketle görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olacağı görüşünü savunmuştuk. Ancak farklı görev

---

Adalet Bakanlığı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında (m. 411-448) İç Tahkim Paneli, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2007].

⁵ Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 1717; Hakan **Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes**, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 74; **Vuraloğlu**, s. 1062.

⁶ **Budak**-Tahkim, s. 38, 43; Ali Cem **Budak**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Görev, Yetki ve Yetki Sözleşmesi (HMK m.5-19) Konularında Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi Özel Sayı, Ocak 2013-Bankacılar, s. 42-62 (53-54).

⁷ Çünkü HMK Geçici Madde 3/3'e göre HUMK hükümlerinin uygulanmaya devam edilmesi için HUMK'nda bu konuda aksine bir hüküm bulunmaması gerekmektedir. Oysa HUMK'nda yer almayan bir kural veya ilk defa yapılan düzenleme bakımından HUMK hükümleri uygulanamayacaktır.

düzenlemesinin de uygulama bakımından zorluk ve sorun yaratacağı endişesinden⁸ dolayı, olması gereken hukuk bakımından, bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçinceye kadar, ‘tahkime konu davaya bakmakla görevli mahkeme’yi görevli kılan bir düzenlemenin yapılmasının isabetli olacağı sonucuna varmıştık⁹.

Görevle ilgili ikinci sorun, tahkimde açılacak iptal davasının¹⁰ hangi mahkemede görüleceği konusunda olmuştur¹¹. Gerçekten iç tahkim bakımından yeni bir kurum olan ve hakem kararlarına karşı getirilen “*iptal davası*”nın bugün için hangi mahkemede açılacağı da belirsizlik taşımaktaydı. Zira HUMK döneminde hakem kararlarının temyizi söz konusu iken, HMK, MTK’na paralel olarak hakem kararlarına karşı iptal davası öngörmüştü. Ancak burada, kanun koyucu, MTK’ndan ayrılarak, iptal davasının bölge adliye mahkemesinde açılmasını kabul etmiştir (HMK m. 439, m. 410). Çünkü MTK’na göre, iptal davası, asliye hukuk mahkemesinde açılacaktır (MTK m. 15).

Doktrinde bir görüş, hakem kararlarına karşı açılacak iptal davası bakımından HMK Geçici Madde 3/3 hükmü ve MTK m. 15 dikkate alınarak bölge adliye mahkemeleri kuruluncaya kadar asliye hukuk mahkemelerinin görevli olduğunu savunmaktadır¹². Bir başka görüş ise, her ne kadar bu

⁸ Çünkü burada HUMK ve HMK hükümlerinin karşılaştırılması gerekmektedir. İki Kanunun resmi bir karşılaştırma çizelgesi veya tablosu yoktur. Bu anlamda hükümlerin yorumu durumu zorlaştırıp karmaşıklştırabilecektir.

⁹ **Taşpınar Ayvaz**, s. 212-213.

¹⁰ Türk Hukuku, hakem kararlarına karşı iptal davasıyla, milletlerarası tahkimde bir kanun yolu olarak (MTK m. 15) öngörülmesiyle tanışmıştır. HMK’ndaki iç tahkim bakımından bu niteleme kullanılmamış, iptal davası başlığı altında (HMK m. 439), kanımızca, yenilik doğurucu bir dava (hukukî çare) olarak düzenlenmiştir. Burada hakem kararlarının hangi sebeplerle iptal edilebileceği sınırlı olarak sayılmıştır.

¹¹ Bu konudaki tartışma, yalnızca davanın açılacağı mahkeme değil, aynı zamanda bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmeden bu yola başvurulup başvurulamayacağı konusunda da olmuştur. Bu konuda bkz. **Taşpınar Ayvaz**, s. 214.

¹² **Budak-Tahkim**, s. 55-56; **Budak-Bankacılar**, s. 53-54; Timuçin **Muşul**, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 654; iptal davasına özgü olmayıp, genel olarak tahkimde mahkemeye verilen görevler bakımından görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olacağı yönünde bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 73-74; **Vuraloğlu**, s. 1062.

konuda bir boşluk bulunmakta ise de, TMK m. 1 uyarınca bu boşluğun doldurulması gerektiğini ve görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu ifade etmektedir¹³. Bir başka görüşe göre ise bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmeden bu yola başvurmak mümkün olmayacaktır. Bu yaklaşımın gerekçesi olarak HMK Geçici Madde 3/1 gösterilmektedir. Buna göre, bölge adliye mahkemeleri göreve başlayıncaya kadar HUMK'nun temyize ilişkin hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Bu durumda tahkimde HMK'nun iptal/temyiz sebepleri uygulanmayıp HUMK'nun temyiz hükümleri geçerli olmaya devam edecektir¹⁴.

Yargıtay ise, genellikle, hakem sözleşmesinin maddi hukuk işlemi olduğundan hareketle sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan HUMK hükümleri uyarınca hakem kararının iptal davasına değil, temyize konu olabileceği yönünde kararlar vermiştir¹⁵.

¹³ **Yılmaz**, s. 1769.

¹⁴ Abdurrahim **Karşlı**, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012, s. 939.

¹⁵ "...tahkimle ilgili taraflar arasında yeni bir sözleşme ve ihtilâfin Hukuk Mahkemeleri Kanunu'na göre çözümlenmesini kabul ettiklerine dair bir anlaşmanın varlığı da ileri sürülmemiştir. Her iki tarafın da iptâl davası açmış olması nedeniyle iradelerin birleştiği düşünülebilir ise davaları açan vekillerin vekâletnamelerinde sözleşme hükümlerini değiştirmek ve tahkim anlaşması yapmak konusunda özel yetkileri bulunmadığından yeni bir tahkim sözleşmesi oluşturulduğu ve sözleşmenin değiştirildiği kabul edilemez. Her ne kadar, tahkim şartı ya da sözleşmesi yargılamanın kimin tarafından yapılacağına ilişkin olduğundan usul sözleşmesi niteliğinde ise de, bu sözleşmenin kurulması ve geçerliliği maddi hukuk işlemidir. Buna göre maddi hukuk alanında yapılan yeni kanunlar yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre geçerli olarak kurulan sözleşmeleri hükümsüz hale getirmez. Maddi hukuk sözleşmelerinin geçerliliklerinin yapıldıkları tarihteki kanun hükümlerine tabi olduğu doktrin ve Yargıtay İçtihatlarının kabulündedir. Bu durumda tahkim şartını da ihtiva eden yanlar arasındaki sözleşme, maddi hukuk işlemi olup taraflar uyuşmazlığın hakem heyetince ve açıkça Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na göre çözümü kabul ettikleri ve bu sözleşme geçerli olup tarafları bağlayıcı olduğundan olayda sözleşme tarihindeki maddi ve usul hukuku kurallarının uygulanması gerektiği, somut olayda 6100 Sayılı HMK'nın 439. maddesinde hakem kararlarına karşı sadece iptâl davası açılabileceği hükmünün uygulama olanağı bulunmadığı ve tarafların iradesi ile uygulanmasını kabul ettikleri HUMK'nın 516 ve devamı maddelerinde hakem kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edildiğinden, mahkemece iptâl davasının bu sebeple reddi gerekirken bu husus üzerinde durulmadan işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, bozulması

Biz ise 6545 sayılı Kanun değişikliğinden önce, HMK'nun getirdiği bu yeni kurumun uygulanmasının gerektiğini, HMK Geçici Madde 3/3 hükmünün eksik ve yetersiz bir şekilde kaleme alınmış olmasına rağmen, derhal uygulamanın kural olduğu, yeni tahkim sisteminin bir bütün olarak uygulanması gerektiği, iptal davasına bakacak bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla bu davaya bakacak olması gibi gerekçelerle HMK m. 2'den hareketle asliye hukuk mahkemesinin görevli olması gerektiği sonucuna ulaşmıştık¹⁶. Yine o dönemde, “*esasen tahkimle ilgili hususların büyük ölçüde, belki de tamamının ticari iş niteliğinde olduğu, dolayısıyla görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu da düşünülebilir. Ancak, buradaki davanın bir iptal davası olduğu düşünüldüğünde, tarafların sıfatı veya işin özelliği ön plana çıkmamaktadır. Öte yandan burada iptal davasındaki sebeplerin sınırlılığı, davaya (esasa) yönelik bir inceleme yapılacak olmaması da ticari dava yorumundan uzaklaşmaya neden olmaktadır. MTK'da dahi kanun koyucunun ticari bir nitelemeye gitmemesi karşısında ve açık bir görev düzenlemesi de olmadığından yorum yoluyla vardığımız görevin asliye hukuk olabileceği görüşündeyiz*” değerlendirmesini yapmış, mevcut durumda görevli mahkemenin asliye ticaret değil, asliye hukuk mahkemesi olarak tespit edilebileceği görüşünü dile getirmiştik¹⁷.

Sonuç olarak, 6545 sayılı Kanun'dan önce her iki durum bakımından görev hükmü tartışmalara açıktı.

C. 6545 SAYILI KANUNUN DÜZENLEMESİ

Yukarıda belirtildiği üzere 6545 sayılı Kanun, artık gelenekselleştiği üzere başlığında yer alan Türk Ceza Kanunu ve Diğer Kanunlarda Değişiklik yapmak üzere ibaresine rağmen, içerisinde Yargıtay Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Yargıtay Kanunu, Adalet Akademisi Kanunu, Harçlar

uygun bulunmuştur” (15. HD., 17.05.2013, E. 2013/136, K. 2013/3211, Kazancı İçtihat Bilişim).

¹⁶ **Taşpınar Ayvaz**, s. 214-215; Sema Taşpınar **Ayvaz**, Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolları Konusunda HMK Hükümlerinin Uygulanması, Türkiye İnşaat Sanayicileri Sendikası, İç Tahkim ve Uygulamaları, XLII, Çözüm Arama Konferansı, İntes Yayınları, Yayın No. 23, Ankara 2013, s. 47-56.

¹⁷ **Taşpınar Ayvaz**, s. 214-215; **Taşpınar Ayvaz-İç Tahkim**, s. 61 (soru-cevap bölümü).

Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması yanında 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkiler Hakkında Kanun'un 5. maddesini de yeniden düzenlemiştir.

6545 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle şu anda tek hâkimli olan asliye ticaret mahkemeleri tekrar toplu¹⁸ mahkeme haline dönüştürülmüş ve iç tahkim ile milletlerarası tahkimde görevli mahkeme olarak asliye ticaret mahkemesi belirlenmiştir.

6545 sayılı Kanun'un 45. maddesi aşağıdaki şekilde kaleme alınmıştır:

[...5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve mülga üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri tek hâkimlidir.”

“Asliye ticaret mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve işler ile dava değerine bakılmaksızın;

1. İflas, iflasın ertelenmesi, iflasın kaldırılması, iflasın kapatılması, konkordato ve yeniden yapılandırmadan kaynaklanan davalara,
2. 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda hâkimin kesin olarak karara bağlayacağı işler ile davalara,

---

¹⁸ Kanunda “toplular” mahkeme kavramı kullanılmış olmayıp “heyet” ve “tek hâkim” ibareleri mevcuttur. Ancak biz doktrinde de yer alan ve benimsenen “çok hâkimli (toplular)” mahkeme (Ramazan Arslan/Süha Tanrıver, Yargı Örgütü Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2001, s. 38) terimlerinden daha kısa olan “toplular” mahkemeyi kullanmayı tercih ediyoruz.

3. Şirketler ve kooperatifler hukukundan kaynaklanan genel kurul kararlarının iptali ve butlanına ilişkin davalara, yönetim organları ve denetim organları aleyhine açılacak sorumluluk davalarına, organların azline ve geçici organ atanmasına ilişkin davalara, fesih, infisah ve tasfiyeye yönelik davalara,
4. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalara,

ilişkin tüm yargılama safhaları, bir başkan ve iki üye ile toplanacak heyetçe yürütülür ve sonuçlandırılır. Heyet hâlinde bakılacak davalarla ilgili olmak üzere, dava açılmadan önce veya açıldıktan sonra talep edilen ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbirler de heyet tarafından incelenir ve karara bağlanır. Bu fıkrada belirtilen dava ve işler dışında kalan uyuşmazlıklar mahkeme hâkimlerinden biri tarafından görülür ve karara bağlanır. Başkan ve üye hâkimler arasında dağılıma ilişkin esaslar, işlerde denge sağlanacak biçimde mahkeme başkanı tarafından önceden tespit edilir].

Burada ele alınması gereken üç sorun vardır. Asliye ticaret mahkemelerinin yapısı konusunda son üç-dört yılda yaşanan gelgitler ve yıllarca toplu mahkeme olan bu mahkemelerin önce tek hâkimli, sonra tekrar toplu mahkeme olarak örgütlenmesi dikkati çeken ilk noktadır¹⁹.

Kanun koyucu mahkemelerin toplu mahkeme haline dönüştürülmesi için HSYK'na üç aylık süre tanımış; HSYK da mevcut asliye ticaret mahkemelerinden hangilerinin toplu mahkemeye dönüştürüleceğine ilişkin 26.08.2014 tarihinde karar vermiş; toplu mahkemelerin faaliyete geçeceği

---

¹⁹ Gerçekten 2011 yılına kadar toplu mahkeme olan asliye ticaret mahkemeleri, 6110 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu tek hâkimli olarak düzenlenmiş ve ilk derece mahkemeleri arasında toplu mahkeme kalmamıştı. Ardından 6335 sayılı Kanunla 2012 yılında Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) yapılan değişikliklerle de ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki işbölümü ilişkisi "görev"e dönüşmüş, böylece asliye ticaret mahkemeleri özel görevli mahkeme haline gelmiştir.

tarikh ise 15.09.2014 olarak ifade edilmiştir. HSYK, bu arada bir kısım asliye ticaret mahkemelerinin faaliyetini de durdurmuştur²⁰.

İkinci husus, mahkemelerin tekrar toplu mahkeme olmasına rağmen, bütün dava ve işlere kurul olarak bakılmayacak olmasıdır. Bunu sağlamak için de kanun koyucu iki ölçüt getirmiştir: Buna göre, dava konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava (konusunun) değeri 300.000 TL'nin üzerinde ise bu dava ve işler toplu mahkeme önünde görülecektir. Asliye ticaret mahkemeleri ayrıca dava konusunun değerinden bağımsız olarak Kanun tarafından tek tek sayılan dava ve işleri de toplu mahkeme olarak çözümlenecektir.

Bu düzenleme medenî yargı bakımından bir yeniliktir. Her ne kadar ticaret mahkemeleri toplu mahkeme olarak görev yaptığı dönemde üyelerden birisinin tahkikatla görevlendirilmesi mümkün ise de, karar, kurul tarafından verilmekteydi (HUMK m. 386)²¹.

Yapılan değişiklikte, yalnızca tahkikatın yürütülmesi değil, kararın da tek bir hâkim tarafından verilebilmesi yolu açılmıştır²².

Ancak bu konuda özel bir düzenleme bulunmadığı için bu kararlar ile toplu mahkemenin verdiği kararlar arasında bir fark olmayacaktır. Öte yandan bu kuralların ihlâl edilmesi (örneğin, tek hâkimle verilmesi gereken kararın toplu halde veya tam tersine karar verilmesi) halinde de uygulanacak bir yaptırım söz konusu değildir. Burada mahkemenin çalışma biçimine ve yargının daha hızlı işlemesine yönelik bir hüküm söz konusudur. Zira mahkeme her durumda asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla görev yapacaktır.

Yeni hüküm, HMK'nun toplu mahkemelerde tahkikat hükümlerini bertaraf edici gibi görünen bir düzenlemeye de yer vermiştir. Zira HMK m. 185, tahkikat için hâkim görevlendirilmesinden söz ederken, 5235 sayılı Kanun m. 5/III'te, "...tüm yargılama safhaları, bir başkan ve iki üye ile

²⁰ RG 02.09.2014, Sa. 29107.

²¹ Esasında HUMK döneminde asliye hukuk mahkemeleri hakkındaki düzenlemede de mahkemeler toplu mahkeme olarak yapılandırıldığı için Kanunda bu olanak açıkça tanınmakta ve "*tahkikat hâkimi*" ibaresi kullanılmaktaydı (HUMK m. 213 vd., 230 vd.).

²² Benzer bir düzenleme idarî yargıda da mevcut olmakla birlikte 6545 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle idarî yargı bakımından da önemli birçok yenilik yapılmıştır (6545 sayılı Kanun m. 3-28).

toplanacak heyetçe yürütülür ve sonuçlandırılır” denilmiştir. Bu hüküm karşısında, ayrı birer kesit olan ön inceleme veya tahkikat aşamalarının tek bir hâkim tarafından hukuken yürütülmesi mümkün olmayacaktır. Oysa hem ön inceleme hem de tahkikat bakımından bu olanağın varlığı isabetli olurdu.

Değişiklikte bizi daha çok ilgilendiren üçüncü nokta, doğrudan görev düzenlemesidir. Daha doğru ifadeyle, açıkça olmasa da HMK ve MTK hükümlerinde tahkimle ilgili yapılan görev değişikliği dikkat çekicidir.

D. TAHKİME İLİŞKİN GÖREV DÜZENLEMESİNİN KAPSAMI

Yukarıda da belirtildiği üzere, 6545 sayılı Kanun, dava konusunun değeri 300.000 TL'nin üzerinde ise işin veya davanın niteliğine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak bakacağını kabul etmiştir.

Buna karşılık dava değeri ile ilişkilendirilmeden tek tek sayılan hususlarda da yine asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak çalışacağı belirtilmiştir. Tahkime ilişkin yenilik de bunlardan birisidir.

Buna göre, hem iç hem milletlerarası tahkimde,

- Tahkim şartına ilişkin itirazlar,
- Hakem kararlarının iptali davaları,
- Hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar,
- Yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davaların

asliye ticaret mahkemesinde toplu olarak görüleceği kabul edilmiştir. Ayrıca bu konulara ilişkin hususlarla sınırlı olmak üzere talep edilen ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî hacizlere de mahkeme, toplu olarak karar verecektir (6545 s. K. m. 55; 5235 s. K. m. 5/III).

Burada öncelikle tespit edilmesi gereken husus, kanun koyucunun tahkime ilişkin bütün uyuşmazlıkları görme görevini asliye ticaret mahkemesine verip vermediği konusudur. Bu tür bir tereddüdün doğmasına yol açan nokta, kanun koyucunun toplu mahkeme olarak görülecek konuları birer birer saymış olması ve fıkranın sonunda tüm fıkrayı kapsamak üzere *“Bu fıkırada belirtilen dava ve işler dışında kalan uyuşmazlıklar mahkeme*

hâkimlerinden biri tarafından görülür ve karara bağlanır” ibaresinin bulunmasıdır.

Söz konusu fıkra esasen ticaret mahkemesinin görevine girdiği konusunda hiçbir tartışma olmayan hususlar yer almaktadır. Dolayısıyla tahkim dışında kalanlar bakımından herhangi sorun yoktur. Oysa tahkime ilişkin olarak HMK ve MTK’na göre yapılan “*tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalar*” sayılmış, tahkim yargılamasında diğer konulara da asliye ticaret mahkemesinin mi bakacağı belirtilmemiştir. Bu bakımdan tahkim süresinin uzatılması (HMK m. 427), delillerin toplanmasında mahkemeden yardım istenmesi (HMK m. 432), hakem kararının mahkemeye verilmesi (HMK m. 436) veya hakem kararına karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurulması (HMK m. 443) gibi durumlarda görevli mahkeme neresi olacaktır?

Kanun koyucu madde metninde, “*tahkim yargılamasında mahkemeye başvurulacağı belirtilen işlerden tahkim şartına ilişkin itirazlar, hakem kararlarının iptali davaları, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik talepler ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davaların asliye ticaret mahkemelerinde ve toplu mahkeme olarak görüleceği*” hükme bağlasaydı ve son fıkra dışında kalanların da tek hâkimle görüleceğini belirtseydi tahkimle ilgili konularda tümüyle asliye ticaret mahkemesinin görevlendirildiği sonucunu çıkarmak kolaylaşır.

Öte yandan 6545 sayılı Kanun’un getirdiği bir ilga düzenlemesi de yoktur. Zira 6545 sayılı Kanun’da MTK m. 3 veya HMK m. 410’u kaldıran açık bir hüküm de mevcut değildir. Bu durumda her üç Kanun’un yürürlükte olduğu, dolayısıyla 5235 sayılı Kanun m. 5/III’te sayılanlar için asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak görev yapacağı, diğerleri bakımından ise HMK ve MTK hükümlerinin uygulanacağı gibi bir sonuç çıkarılabilir. Ne var ki, bu tür bir yorum amaca uygun olmadığı gibi doğru da kabul edilemez.

Maddenin kaleme alınışı hatalı olmakla beraber, burada kanun koyucunun iç ve milletlerarası tahkimle ilgili hususları “*ticarî iş/dava*” saymak

istediği anlaşılmaktadır²³. Tahkime başvuru konularının neredeyse tamamının ticarî veya en azından taraflardan birisinin tacir olduğu ve ticarî işletmesiyle ilgili olduğu açıktır.

Kanımızca sorunlu bir düzenleme olmasına rağmen, tahkimle ilgili mahkemeye başvurulması gereken tüm hususlarda asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varılmalı, ancak bu konudaki tereddütleri ortadan kaldırmak için MTK m. 3 ve HMK m. 410 hükümlerinin yürürlüğüne son verilmelidir.

E. ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA

6545 sayılı Kanun'un 5235 sayılı Kanun'da yaptığı değişikliğin zaman bakımından uygulaması konusunda ise 6545 sayılı Kanun'un 55. maddesiyle 5235 sayılı Kanun'a eklenen Geçici Madde 5'e de bakmak gerekir. Buna göre, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten yani 28 Haziran 2012 tarihinden itibaren üç ay içinde HSYK tarafından bu mahkemelerin toplu mahkeme olarak çalışacakları tarihin belirlenip Resmî Gazete'de yayımı tarihine kadar bu mahkemeler tek hâkimli olarak çalışmaya devam edecektir²⁴. Nitekim yukarıda belirtildiği üzere HSYK'nın Birinci Dairesi'nin aldığı kararla 15 Eylül 2014 tarihinden itibaren asliye ticaret mahkemeleri toplu mahkeme haline dönüşmüştür.

²³ Kanun koyucunun bu konuda açık iradesini gerekçeden anlamak ne yazık ki mümkün olmamaktadır. Zira madde gerekçesinde bir açıklama bulunmamakta; genel gerekçede ise, yalnızca 5235 sayılı Kanun'un kabulünden bu yana "değişen mevzuat ve konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ortaya konan sorunlar tespit edilip bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle karşılaşılabilecek tereddütlerin ve ihtiyaçların giderilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Buradan asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak örgütlenmesinin nedeni anlaşılabilir. Kanun koyucunun, bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmediği için tahkimde tartışma yaratan HMK m. 410 hükmünü değiştirmek isteği anlaşılabilir bir husustur. Ancak neden ticaret mahkemesini tercih ettiği hiçbir şekilde belirtilmemiştir.

²⁴ "Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yetkilendirme veya tayin işlemleri yapılır ve bu mahkemelerin heyet hâlinde çalışmaya başlayacakları tarih belirlenerek Resmî Gazete'de ilan edilir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen ve ilan edilen tarihe kadar tek hâkimle çalışmaya devam eder" (6545 s. K. m. 55).

Mevcut hükümler içerisinde asliye ticaret mahkemesinin görevine giren hususlar bakımından herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Zira bu mahkemeler toplu mahkeme biçiminde çalışmaya kadar tek hâkimli olarak da bu işlere bakmaya devam edeceklerdir. Buna karşılık yeni bir görev hükmü olarak getirilen tahkim bakımından konu ele alınmalıdır.

Kanımızca burada da geçiş düzenlemesi eksiktir. Zira madde, tahkimle ilgili olarak yeni bir görev kuralı getirildiği dikkate alınmaksızın kaleme alınmıştır. Usul kuralları bakımından derhal uygulanma ilkesi geçerli olduğundan (HMK m. 448), yeni görev kuralı da 6545 sayılı Kanun'un 104. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre 28 Haziran 2014 tarihi itibarıyla Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanun'un uygulanması bakımından ise esasında mahkemelerin toplu mahkemeye dönüştürülmesi için 3 aylık sürenin geçmesi gerekmektedir. Ancak Kanun'da bu tarihe kadar mahkemelerin tek hâkimle çalışacağı kabul edildiğinden kanımızca tahkimle ilgili olarak hem HMK hem MTK bakımından asliye ticaret mahkemelerinin Kanun'un yayımı tarihinden itibaren görevli olduklarını kabul etmek uygun olacaktır. Mahkemeler toplu mahkeme haline geldiğinde tahkimle ilgili Kanunun saydığı hususlar toplu mahkeme olarak, diğerleri tek hâkimle görülmeye devam etmelidir.

F. SONUÇ

Tahkimde görevli mahkemenin belirlenmesi konusu özellikle HMK bakımından son derece büyük önem taşımaktaydı. Çünkü görevli olarak kabul edilen bölge adliye mahkemelerinin henüz faaliyete geçmemiş olması, başta hakem kararlarına karşı iptal davası olmak üzere, tahkimle ilgili konularda ciddi bir görev sorunu yaratmıştı. Bu tereddütlerin ortadan kaldırılması bakımından görev düzenlemesi isabetli olmuştur.

Öte yandan tahkimde söz konusu işler ve hakem kararlarının iptali davası bakımından, görevli yargı organının bölge adliye mahkemesi olarak seçilmesi de isabetli değildi. Zira bu iş ve davalar, esasen ilk derece mahkemesi sıfatıyla yapılacak işlerdir. Bu bakımdan da görev düzenlemesi uygundur.

MTK'nda bu görevlerin asliye hukuk mahkemesine verilmiş olması, buna karşılık HMK'da ise bölge adliye mahkemesinin tespiti de aynı türde

işler bakımından açıklanamayacak bir çelişki yaratmaktaydı. Bu açıdan da değişiklik yerindedir.

Görevli mahkeme olarak asliye ticaret mahkemesinin seçilmesi de uygun olmuştur. Zira tahkimle ilgili konular neredeyse tamamen ticarî niteliktedir.

Ancak kanun koyucu, 5235 sayılı Kanunda yaptığı görev düzenlemesinde maddeyi isabetli bir şekilde kaleme almamıştır. Öte yandan ne HMK ne de MTK'daki görev kurallarının yürürlükten kaldırılmaması ayrıca sorun yaratıcı niteliktedir. Maddenin uygulanacağı zaman bakımından da tartışmalar olabilecektir.

Kanımızca öncelikle HMK ve MTK'daki görev hükümleri ortadan kaldırılmalı veya 5235 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 3. fıkrası, tahkimde mahkemeye başvurulması gereken hallerde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu ifade eden genel bir ifadeye kavuşturulmalıdır. Bu söylenenlerin yapılamaması halinde dahi, madde, tahkimde mahkemeye başvurulması halinde asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu şeklinde anlaşılıp yorumlanmalı ve bu sonuç, Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren kabul edilmelidir.